

En l'Uri scappan suprastants – ed en il Grischun?

Discurs cun duas presidentas ed in president da vischnanca

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **Per betg stuair surpigliar l'uffizi en suprastanza han trais persunas ch'ins ha elegi a Bauen (UR) midà domicil. Co vesì or en il Grischun? In sguard a Medel, Stierva e Guarda.** Da sfurzar insatgi en in uffizi na funcziunna segir betg, di Daniela Brenn. Ella è la nova presidenta communal da Stierva che ha radund 140 abitants. Ina persuna sfurzada vegnia mo pro furma a las sesidas, ma na s'engaschia betg.

Stierva ha gi' l'onn passà ina vacanza da presidi e durant in mez onn mo trais persunas en suprastanza. Quel temp ha Brenn sco vicepresidenta stuì remplazzar il president. «Jau hai fatg quai sco jau hai pudì.» Ella n'haja betg gi' grondas quaidas da far presidenta. Ma cura ch'ins haja chattà ina ulteriura persuna per la suprastanza saja ella sa declarada pronta. «Jau dun fadia da far il meglier ordlonder.»

«Trais suprastants bastassan»

E tge quintessenza tira la nova presidenta da las experientschas a Stierva, ma era dal cas da Bauen en l'Uri? Stuess ins fusiunar vischnancas che na chattan betg persunal per ils uffizis?

Grischun: «La situaziun n'è betg acuta»

Das da trais vischnancas en Svizra han problems da recrutar glied per ils uffizis. La situaziun en il Grischun è main acuta, manegia Thomas Kollegger, schef da l'uffizi da vischnancas. Ils presidis da vischnanca sajan da preschent occupads dapertut. La lescha da vischnancas dal Grischun prescriuva tschintg persunas en la suprastanza communal. Quel dumber cuntanschian ins pli u main. Quai na ditgia dentant or nagut davart la qualitat dals gremis. Kollegger remartga ch'i dettia anc savens glied che sa mettia a disposiziun per simplamain far plain il dumber en suprastanza.

En il Grischun n'existia nagina obligaziun generala d'acceptar l'elecziun en in uffizi, di Kollegger. Ma i dettia singulas vischnancas ch'enconuschian questa prescriziun.

Das da trais vischnancas en Svizra han problems da recrutar glied per ils uffizis. La situaziun en il Grischun è main acuta. KEYSTONE

«Jau na prend betg posiziun tar fusiuns. Nus n'avain betg discutà tras quai en suprastanza e perquai na vi jau betg specular.» Forsa che questa tematica daventia actuala insacuras – saja quai en in onn u en diesch onns. Fin lura stoppian ins guardar che las vischnancas funcziunan. «Ed ellas funcziunan era cun ina suprastanza da trais commembers.» Questa experientscha hajan ins gea fatg a Stierva. Ins gidass bleras vischnancas pitschnas sch'ins midass la lescha chantunala che prescriuva tschintg suprastants en il cussegl communal. «Ins na sto betg occupar sutgas mo per cuntentar in uffizi a Cuira», uschia l'opiniun da Brenn.

Sto il chantun far concessiuns?

Era la vischnanca da Medel cun 460 abitants ha gi' in temp misergias da chattar glied. Claudio Simonet, president dapi il 2005, tira dentant autras conclusiuns che sia collega da Stierva. Era a Medel haja la suprastanza stuì lavurar in temp mo cun trais commembers. «Ins porta lura dapli responsabladad.» Perquai è Simonet da l'opiniun ch'il dumber da tschintg saja pli adattà.

Ma la proxima stad han puspè lieu elecziuns. Simonet smina gia ch'i pudess puspè vegnir stretg, sch'i dat geraus che remettan l'uffizi. «Forsa sto ins lura tutina esser cuntent cun trais.» Eventual-

main stoppia il chantun cun il temp far concessiuns, sco ch'il novissim exempel d'Andiast mussia.

«Medel stat memia bain per fusiunar»

Da sfurzar la glied en in uffizi sco ad Uri na saja betg la dretga via. A Medel hajan ins bain stuì «scurlar» in pau tschertins per ch'els surpiglian in uffizi. «Insacuras duessi dastgar tutgar mintgin», di Simonet. «Mintgatant sto ins fa cler ad insatgi: 'Ti es quella persuna che sto far quest uffizi en quella situaziun'.» I saja dentant ina gronda differenza sch'ins mo persvadia u sforzia insatgi.

Simonet sez è daventà president plitost ord fatalitad, sco el di, e quasi encunter veglia. Insaco haja el vulì statuir in exempel cun surpigliar la lavur. «Mintgin sa esser stgis da far in uffizi, sch'el ha la bunaveglia», di Simonet. «La finala hai jau vesì en ch'igl è ina obligaziun da s'engaschar en la societad nua che l'atgna vita sa splega.»

Per il president n'èn fusiuns nagin tema. «Medel duess star sin las chommas davos e guardar da survivor.» Cun ina surfatscha da 13 600 hectaras saja Medel ina da las grondas vischnancas en il chantun. Plinavant stat ella cun las entradas dals tschains d'aua sin chommas fermas.

«Jau stos crair londervi»

Maria Morell è uss dus onns presidenta

munala n'avevan ins anc adina chattà nagin. «Jau crai ch'jau stos crair londervi», ha Morell quella saira ditg a ses um. Lez ha be respondì: «Quai crai er jau.» Avant n'è il presidi mai stà in tema, ma lura ha Morell surpiglià l'incarica.

Tenor la costituziun da Guarda datti l'obligaziun da surpigliar in uffizi, sch'ins vegn elegi. Ma la presidenta è da l'opiniun ch'i n'haja nagin senn da sfurzar insatgi che n'è betg motivà.

Fusiunar per avair glied motivada

Ina schliaziun per la mancanza da persunal vesa Morell en la fusiun da vischnancas. Guarda, Lavin e Susch èn dapi in onn londervi da discutir la dumonda. «Nus ans avain laschà cussegliar da vischnancas che han gia fusiunà. Ma nus essan bunamain memia pitschnas. Perquai avain nus anc tschentà la dumonda a Zernez ed Ardez.» En quellas duas vischnancas vegnan uss era fatg ponderaziuns e studis.

«Tgi sto surpigliar l'incarica?» Quella dumonda vegnia adina tschentada avant las elecziuns communalas. Era sunter ina fusiun fissi segir anc adina difficil da chattar glied per uffizis, di Morell. Ma las schanzas d'avair candidats cumpetents e cunzunt motivads daventian simplamain pli grondas.

Trais cussegliers fan il fagot

Il november passà ha la radunanza communal da Bauen (UR) elegi tschintg suprastants. Trais da quels han midà domicil per betg stuair surpigliar l'uffizi.

Il cussegl communal da Bauen ha uss mo pli dus commembers e na po prender naginas decisiuns. La pitschna vischnanca idillica dumbra radund 200 abitants ed è situada sper il prà dal Rütli al Lai dals quatter chantuns.

A l'ultima radunanza communal dal november aveva la suprastanza enumerà diesch persunas elegiblas. Plinavant èn vegnidas proponidas anc duas ulteriuras persunas. Trais persunas èn vegnidas elegidas encunter l'atgna voluntad, numnadamain Kurt Baumann sco president da vischnanca, Andrea Ziegler sco vicepresidenta e Johanna Tschumi per il ressort social.

Sperar sin voluntaris

Perquai ch'ins enconuscha en il chantun Uri l'obligaziun d'acceptar in uffizi

han ils trais elegids inoltrà ina dumonda da relaschada d'uffizi. Talas dumondas vegnan dentant decididas da la radunanza communal. Perquai ch'i n'ha dà nagina radunanza pli il december avevan ins quintà ch'ils trais pertutgads cumenzian il schaner ad interim cun lur uffizis. Ma a la fin dal 2008 han Baumann, Ziegler e Tschumi midà domicil ed èn ids a star en autras vischnancas uranaisas.

Per pudair prender decisiuns dovra in suprastanza minimalmain trais cussegliers, e Bauen ha mo dus cussegliers pli. Uss exista il privel che Bauen vegn sut la curatella dal chantun. La fin da schaner ha lieu in'ulteriura radunanza communal, ed ins spera anc ch'insatgi s'annunzia che fiss pront da surpigliar voluntariamain in uffizi. Activamain a la tschertga na gajan ins dentant betg pli, di Bruno Arnold, in dals dus cussegliers communal restants. Ins haja gia fatg tut il pussaivel per chattar insatgi.